

K odkazu Andrzeje Koszewského – polského skladatele, muzikologa, hudebního publicisty a pedagoga (zaměřeno na sborovou tvorbu)

Doc. Mgr. Jan Spisar, Ph.D.

Andrzej Koszewski – skladatel, muzikolog, hudební publicista a pedagog (profesor na Akademii Muzycznej w Poznaniu) se narodil 26. 7. 1922 v Poznani a zesnul 17. 2. 2015 tamtéž. Hudební nadání zdědil po své matce (Irena Bittner) a po svém otci Franciszkovi – lyrickém barytonu.

Již v sedmi letech začal komponovat a hrát na klavír, jeho prvním učitelem byl Zdzisław Pogorzelski, pedagog Velkopolské hudební školy. V době gymnaziálních studií (1935–1939) zpíval alt a později působil jako falzetista v proslulém poznaňském pěveckém sboru Poznański Chór Katedralny, jehož sbormistrem byl Waclaw Gieburowski.¹ Těleso v té době koncertovalo nejen v Polsku, ale taky ve Vídni, v Budapešti, Frankfurtu nad Mohanem a Paříži. Mladý Andrzej si zde zamiloval sborovou hudbu, zejména renesanční a barokní polyfonii.

Již od chlapeckých let měl různorodé zájmy. Přitahovala ho hlavně hudba a výtvarné umění. Souběžně s prvními skladatelskými pokusy kreslil a maloval. Teprve po druhé světové válce se rozhodl naplno věnovat hudbě. Po maturitní zkoušce (1945) zahájil vysokoškolská studia (1946–1953) na Státní vysoké hudební škole v Poznani (Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Poznaniu), kde v roce 1948 obdržel diplom v oboru hudební teorie, v roce 1950 získal magisterský titul v oboru muzikologie a v roce 1953 rovněž diplom v oboru skladby, kterou studoval u Adolfa Chybińskiego² a Stefana Bolesława Paradowského.³ V letech 1953–1958 absolvoval studium u Tadeuše Szeligowského⁴ na Státní vysoké hudební škole ve Varšavě (Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Warszawie), které zakončil prací na téma Metodika výuky klavírní improvizace.⁵

Andrzej Koszewski započal svou pedagogickou dráhu v letech 1948–1961 na Státní střední hudební škole (Państwowa Średnia Szkoła Muzyczna), v letech 1950–1963 vyučoval na

---

¹ Waclaw Gieburowski (1878–1943), polský katolický duchovní, muzikolog, sborový dirigent, hudební skladatel, vysokoškolský pedagog.

² Adolf Eustachy Chybiński (1880–1952), polský muzikolog a univerzitní profesor (Lvov, Poznaň).

³ Stefan Bolesław Paradowski (1902–1967), polský hudební skladatel, hudební teoretik, dirigent a univerzitní profesor (Poznaň).

⁴ Tadeusz Szeligowski (1896–1963), polský hudební skladatel, hudební pedagog, právník. Jeho dílo obsahuje opery, balety, houslové koncerty, komorní a sborová díla.

⁵ DZIĘBOWSKA, Elżbieta (red). *Encyklopedia muzyczna PWM*. Kraków: PWM, 1997, s. 173.

Střední hudební škole v Poznani (Liceum Muzyczne w Poznaniu). V roce 1957 začal působit na Státní vysoké škole hudební v Poznani (Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Poznaniu), od roku 1965 jako docent, od roku 1978 jako mimořádný profesor (profesor nadzwyczajny) a od roku 1985 jako řádný profesor (profesor zwyczajny), od roku 1967 vedl kompoziční třídu, v letech 1984–1987 zastával funkci vedoucího katedry skladby a teorie. Byl zaměstnán rovněž jako referent kultury a umění (1945–1946), spolupracoval se Státní filharmonií v Poznani (do roku 1963) jako řečník a autor koncertních programů. Andrzej Koszewski je rovněž laureátem četných uměleckých cen, zvláště pak Ceny ministerstva kultury a umění II. stupně (1967, 1973, 1977) a I. stupně (1978, 1982, 1988), dále ceny předsedy vlády za tvorbu pro děti a mládež (1982), výroční Ceny Unie polských skladatelů (1986), ceny Jerzego Kurczewského (2003) a vyznamenání Společnosti Hipolita Cegielského (2008).

Dne 24. dubna 2013 přijal senát Hudební akademie I. J. Paderewského v Poznani usnesení o udělení nejvyššího akademického vyznamenání profesorovi Andrzejemu Koszewskému, a to čestného akademického titulu – doctor honoris causa. Během obřadu (15. května 2013) obdržel zároveň cenu ministra kultury a národního dědictví „Złota Gloria Artis“. Plnil i významné funkce v různých hudebních organizacích (např. Poznańskie Kolo 1954–1961, Stowarzyszenie Autorów 1971–1975). Byl spoluorganizátorem skladatelského festivalu v Poznani pod názvem „Poznańska Wiosna Muzyczna“, od roku 1973 se stal členem organizačního výboru Mezinárodního festivalu soudobé hudby „Warszawska Jesień“. Jeho vědecká činnost pokrývá oblasti hudebních dějin, hudební teorie a etnomuzikologie se zaměřením na období 19. století, soudobou hudbu a klavírní improvizaci. Je prvním polským autorem učebnice klavírní improvizace.⁶ Publikoval rovněž řadu muzikologicky zaměřených prací z oblasti tvorby Fryderyka Chopina.⁷

Koszewski si časem vytvořil svůj svérázný kompoziční styl, který činí jeho díla odlišná a mezi jinými rozpoznatelná. V jeho sborové tvorbě je možno rozlišit čtyři základní zdroje, a to folklorní, experimentální, religiózní a inspirovaný dětstvím. Vyskytují se paralelně a v některých dílech se i prolínají. V obdobích skladatelovy tvůrčí činnosti lze pozorovat postupné vývojové změny. V počátcích skladatelské kariéry Andrzeje Koszewského, na přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století, dominovaly zejména folklorní vlivy. V té době skladatel ještě hledal svůj vlastní tvůrčí jazyk a individuální výrazové prostředky.

---

⁶ KOSZEWSKI, Andrzej. *Materiały do nauki improwizacji fortepianowej* (1957). Poznań: PWSM 1968.

⁷ Více viz PODHAJSKI, Marek (red). *Kompozytorzy polscy 1918–2005*, Gdańsk-Warszawa: Akademia Muzyczna w Gdańsku, Akademia Muzyczna w Warszawie, 2005, s. 439–444.

Vedle orchestrálních, klavírních a komorních děl se objevily i první sborové skladby. Kompozice ze zmiňovaného údobí jsou ovlivněny jednak sborovou estetikou Stanisława Wiechowicze⁸ a vokální tradicí Velkopolska, ale obsahují i novátorské nápady, které byly předzvěstí osobitého skladatelova stylu.

Díla vzniklá z lidové inspirace tvoří v díle Andrzeje Koszewského důležitou samostatnou kapitolu. Jednotlivé regiony Polska mají svůj vlastní hudební charakter. Například region Kaszuby inspiroval skladatele k vytvoření *Suity kaszubskiej* pro smíšený sbor (1952), region Mazowsze reprezentuje *Makowianek* pro smíšený sbor (1952). Zkomponoval rovněž *Małą suitę nadwarciańską* pro smíšený sbor (1969), *Suitę lubeską* pro ženský sbor (1984), *Trzy tańce polskie* pro ženský sbor (1989). Dále jsou to *Kantylena* pro ženský nebo chlapecký sbor (1969), *Modre oczka* pro ženský nebo chlapecký (verze první 1953) i smíšený sbor (verze druhá 1983).

Nejvýznamnější měrou se však Andrzej Koszewský zabýval hudbou svého rodného regionu – Velkopolska, z kterého využil mnoho hudebních prvků.

Poznaňská muzikologie byla v té době významným centrem etnografického výzkumu vedeného Marianem Sobieskim.⁹ Jeho studenti, včetně Andrzeje Koszewského, se podíleli na sběru folklorního materiálu. Měli tak možnost poznat lidovou hudbu přímo v terénu, a to nejen prostřednictvím nahrávek či studií literatury. Uveďme např. Koszewského *Tryptyk wielkoposki* pro smíšený sbor (verze první 1963), *Wczoraj była niedzioleczka* pro ženský nebo chlapecký sbor (1969). Folklorem jsou ovlivněná i díla instrumentální a vokálně-instrumentální: *Kantata sielska* pro smíšený sbor a komorní orchestr (1951), *Tryptyk wielkoposki* pro smíšený sbor a symfonický orchestr (druhá verze 1964) nebo pro sólový klavír (třetí verze 1996) a *Szocz wielkopolski* pro orchestr (1951).

Koszewského sborová tvorba zahrnuje, jak již bylo zmíněno, i díla z duchovní oblasti, a to např. *Zdrowaś Królewno Wyborna* – verze I. pro smíšený, verze II. pro mužský a verze III. pro ženský sbor (1963), *Trittico di messa* pro smíšený sbor (1992), *Pater noster* pro smíšený sbor (1999) nebo *Crux-lux* pro smíšený sbor (2002).¹⁰

---

⁸ Stanisław Wiechowicz (1893–1963), polský hudební skladatel, pedagog, sbormistr a hudební kritik.

⁹ Marian Bazyl Sobieski (1908–1967), polský muzikolog a etnograf zabývající se lidovou hudbou regionu Velkopolsko, působil na univerzitě v Poznani.

¹⁰ Více viz PODHAJSKI, Marek (red). *Kompozytorzy polscy 1918–2005*, Gnańsk-Warszawa: Akademia Muzyczna w Gdańsku, Akademia Muzyczna w Warszawie, 2005, s. 439–444.

Od roku 1960 datujeme průlom v Koszewského skladebním stylu, který přinesl originalitu a osobitost do polské kompoziční školy druhé poloviny dvacátého a počátku dvacátého prvního století.

Andrzej Koszewský zkomponoval během svého tvůrčího života i řadu sborových děl, do kterých integroval prvky malé aleatoriky, sonoristických svukomalebých experimentů, důvtipné rytmiky, expresivní dynamiky a neobvyklých melodických linií. V této souvislosti stojí za povšimnutí výčet následujících skladeb, který může být pro mnohé české sbormistry inspirativní: *Muzyka fa-re-mi-do-si* pro smíšený sbor (1960), *La Espero* pro dva smíšené sbory (1963), *Gry* pro smíšený sbor (1968), *BA-NO-SCHE-RO* pro smíšený sbor (1971), *Da fischiare* pro pískající sbor (1973).¹¹

Ve třídě Andrzeje Koszewského na Státní vysoké škole hudební v Poznani vystudovalo devatenáct hudebních skladatelů a sedm hudebních teoretiků. Mezi výrazné skladatelské osobnosti, které se věnovaly vokální sborové hudbě, můžeme řadit: Marka Jasińskiego, Krzesimíra Dębského a Lidii Zielińską.

Marek Jasiński (1949–2010) byl skladatelem a pedagogem svázaným s městem Štětínem a hudebními akademiemi v Poznani, Bydgošti a dalších městech. Spolupracoval mimo jiné se špičkovým pěveckým sborem Chór Akademicki Politechniki Szczecińskiej pod vedením Jana Szyrockiego. Skládal hudbu instrumentální, ale nejbližší mu byla hudba vokální a vokálně-instrumentální. Z významných děl jmenujme alespoň *Nike* pro sbor a symfonický orchestr (1980), operu *Książę ostatni* (1993) a *Cantus festivus* pro smíšený sbor (1996).¹²

Krzesimir Dębski (1953) je skladatel a dirigent. Jako jazzový houslista koncertoval v USA, Kanadě a v dalších dvaceti pěti zemích Evropy. Od roku 1986 přestal veřejně vystupovat a věnoval se převážně komponování. Napsal operu, dvě symfonie, komorní a filmovou hudbu. Z vokální a vokálně-instrumentální tvorby, která je rovněž bohatě zastoupena, jmenujme skladby *Psalmodia Paratum cor meum Deus* pro smíšený sbor (1989), *3 songs Lux Aeterna* pro smíšený sbor (2007) nebo *Cosmopolis* pro smíšený sbor a symfonický orchestr (2008).¹³

---

¹¹ Více viz KRAWCZYŃSKI, Stanisław. *Andrzej Koszewski – człowiek, autorytet, twórca. Pro Musica Sacra* 11, 2013, s. 255–259.

¹² Více viz KOMINEK, Mięcisław (red). Marek Jasiński. In: *polmic pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z: https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=182&litera=11&view=czlowiek&Itemid=5&lang=en

¹³ Více viz KOMINEK, Mięcisław (red). Krzesimir Dębski. In: *polmic pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z: https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=44&litera=5&view=czlowiek&Itemid=5&lang=en

Lidia Zielińska (1953) je nejen skladatelkou, ale také hudební pedagožkou, která komponuje pro komorní tělesa, orchestry i sólové nástroje a věnuje se i elektroakustické hudbě. Z její vokální tvorby jmenujme *Concrete Music for choir and orchestra* (1987), *Music for Holy Week for mixed choir and percussion* (1988) a *TOGO Unit for male choir and piano* (1995).¹⁴

S kompozicemi polského skladatele Andrzeje Koszewského jsem se poprvé setkal koncem sedmdesátých let minulého století jako student Pedagogické fakulty v Ostravě ve Vysokoškolském pěveckém sboru pod vedením pedagoga, sbormistra a uměleckého vedoucího prof. Lumíra Pivovarského, který soudobou sborovou tvorbu s oblibou a úspěšně uváděl na koncertech a sklízel s ní vavříny na domácích a mezinárodních sborových festivalech a soutěžích. Koszewského kompozice mě tehdy zaujaly především svou originalitou, se kterou jsem se do té doby ve sborech nesetkal. Aleatorika, zvukomalba, nevšední melodické postupy včetně předepsaného expresivního výrazu, to vše poutalo pozornost jak dětí na výchovných koncertech, tak dospělých posluchačů či porotců při sborových soutěžích.

Jméno světoznámého mistra sborové hudby – Andrzeje Koszewského, jehož zná každý polský sborový zpěvák, se objevuje nejen v polských hudebních encyklopediích, ale figuruje např. i v *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Byl především umělcem, pedagogem a skladatelem, který se nebál nových neobvyklých a svérázných metod v kombinaci s tradicemi. Jeho sborové skladby mají v repertoáru i mnohé české pěvecké sbory a uvádějí je na koncertech u nás i v zahraničí.

PRAMENY A LITERATURA

- DZIĘBOWSKA, Elżbieta (red). *Encyklopedia muzyczna PWM*. Kraków: PWM, 1997.
- KOMINEK, Miocysław (red). Krzesimir Dębski. In: *polmic.pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z: https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=44&litera=5&view=czlowiek&Itemid=5&lang=en
- KOMINEK, Miocysław (red). Lidia Zielińska. In: *polmic.pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z: https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=67&litera=29&view=czlowiek&Itemid=67
- KOMINEK, Miocysław (red). Marek Jasiński. In: *polmic.pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z:

---

¹⁴ Více viz KOMINEK, Miocysław (red). Lidia Zielińska. In: *polmic.pl* [online]. [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=67&litera=29&view=czlowiek&Itemid=67

https://www.polmic.pl/index.php?option=com_mwosoby&id=182&litera=11&view=czlowiek&Itemid=5&lang=en

- KOSIŃSKA, Małgorzata. Andrzej Koszewski. In: *CULTURE.PL* [online]. Září 2002. Aktualizace: prosinec 2008, únor 2015 [cit. 2019- 06-13]. Dostupné z: <https://culture.pl/pl/tworca/andrzej-koszewski>
- KRAWCZYŃSKI, Stanisław. Andrzej Koszewski – człowiek, autorytet, twórca. *Pro Musica Sacra* 11, 2013, s. 255–259.
- PODHAJSKI, Marek (red). *Kompozytorzy polscy 1918-2005*. Gnańsk-Warszawa: Akademia Muzyczna w Gdańsku-Akademia Muzyczna w Warszawie, 2005. 344 s. ISBN 978- 83-89444-81-3.